

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ТРАКИЙСКИЯ

Брой 24 • год. ХСV • 29 декември 2015 г. • цена 0,40 лв.

www.stdbg.org

ПОКЛОН, ВОЙВОДО!

Тракийци от София и от цялата страна отбелязаха 171 години от рождението на Капитан Петко войвода

Традиция е всяка година около 18 декември – рождения ден на Капитан Петко войвода, тракийци да се събират пред паметниците и паметните плочи на великия българин, да ги окичват с венци и цветя. На 17 декември – в навечерието на 171 години от рождението на Войводата, Съюзът на тракийските дружества в България, Тракийският научен институт и Софийското

тракийско дружество организираха тържество пред паметника му в Парка на свободата. То бе открито от председателката на Софийското тракийско дружество Божана Богданова. Прочуствено слово за Капитан Петко войвода произнесе д-р Вана. Стоянова-секретар на ТНИ. (Словото поместваме отделно.)

На тържеството присъстваха председателят на

СТДБ Красимир Премянов, членовете на Централното ръководство на Съюза ген. Тодор Бояджиев, Краснодар Беломорски, ген. Нонка Матова, тракийци, представители на ВМРО, граждани, както и ученици от 5 клас на 129-то основно училище „Антим I“. За децата това беше и емоционален урок по история, на който ги бе довела учителката им по история Лиляна Евтимова.

Председателят на СТДБ Красимир Премянов информира присъстващите, че за добрата съвместна дейност в полза на тракийската кауза с най-високото отличие на Съюза – златен медал „Капитан Петко войвода“ с лента, е награден Йорданка Фандъкова – кмет на Столична община. От името на ВМРО емоционални думи за Петко войвода произнесе Владимир Митов, а детският дует „Рукатка“ от школата „Кънев-Калинка Згурова“ изпълни песен за Капитана. Венци пред паметника на Войводата бяха поднесени от името на Йорданка Фандъкова, от СТДБ, от ТНИ, от Софийското тракийско дружество, от ученици и граждани на столицата.

Четете на стр.2

ЧЕСТИТО РОЖДЕСТВО ХРИСТОВО!
ЩАСТЛИВА НОВА ГОДИНА!

Художник Ангел Г. Ангелов

Йорданка Фандъкова:

„ТРАКИЙСКАТА КАУЗА Е И МОЯ КАУЗА“

Красимир Премянов връчи златен медал „Капитан Петко войвода“ с лента на кмета на Столична община

На 22 декември т.г. в Столичната община председателят на Съюза на тракийските дружества в България Красимир Премянов връчи златен медал „Петко войвода“ с лента, на Йорданка Фандъкова, кмет на София. С най-високото отличие на Съюза тя е удостоена с решение на Централното ръководство за ползотворното сътрудничество на общината с тракийската организация и за личната й подкрепа в осъществяване на дейността на Съюза. „Вашата, тракийската кауза е и моя кауза!“ – заяви Йорданка Фандъкова при получаването на медала. Красимир Премянов й подари портрет на Капитан Петко войвода и благодари за досегашната обща родолюбива дейност, което я прави почетен член на тракийската организация.

В последвалия разговор Йорданка Фандъкова благодари за подкрепата на тракийците от столицата в местните избори и потвърди, че Столичната община ще продължи да поддържа проявите на СТДБ. Тя каза добри думи за инициативността на Съюза – една от най-активните патриотични неправителствени организации. Обсъдени бяха и конкретни неща, свързани с предстоящата 120-годишнина на организирането на тракийско движение. На срещата бяха членът на Централното ръководство Краснодар Беломорски, председателката на Софийското тракийско дружество Божана Богданова, научният секретар на Тракийския научен институт д-р Вана Стоянова и главният редактор на в. „Тракия“ Тодор Коруев.

4.12.2015 г.

90 ГОДИНИ ОТ АНГОРСКИЯ ДОГОВОР

ДЕКЛАРАЦИЯ НА ЦЕНТРАЛНОТО РЪКОВОДСТВО НА СТДБ

90 години е достатъчно значим исторически период, за да може да бъде дадена оценка за пригодността на подписания на 18.10.1925 г. между България и Турция Ангорски договор и споразуменията към него. През 1913 г. за кратко време турската войска избива над 60 000 мирни, невъоръжени мъже, жени, възрастни и деца българи – поданици на Османската империя. Разрушени са около 300 български училища и десетки църкви. Насилствено е прогонено почти цялото българско население около 300 000 души от Източна Тракия и Мала Азия и към 1925 г. то наброява едва 1 500 души. Конфискувани са над 3.5 млн. дка частни имоти на тракийски бежанци. Малцина са изселените се по собствено желание. Мнозинството са бежанци, приети от майка България и оземлени по лични кредити със средства от заем, одобрен като бежански от ООН.

Нашата сила е в това, че ние не търсим реванш, а справедливост! Справедливост историческа, емоционална, юридическа, материална. Търсим разбиране в името на паметта на загиналите и изстрадалите наши

предци, оставили у своите потомци огромната любов към родното място, към традициите, към нашата Тракия!

Ние знаем, че днешните турски правителства не са отговорни за станалото в миналото. Турското правителство, както и българското днес и в бъдеще трябва да осъзнаят своята роля за справедливо уреждане на следения от историята тракийски проблем и да го решат. Не можем да се съгласим, че той е от частно естество, че всеки трябва да търси правата си единствено в турските съдилища според турските закони. Това е бягство от отговорността на българската държава спрямо над един милион потомци на бежанците от Тракия и от Мала Азия – изрядни данъкоплатци и активни избиратели, които разчитат на морала и компетентността на своите избраници. А това е въпрос и на достойнството на българската държава.

С появата на терористичното формиране, нарекло се „Ислямска държава“ и нейната агресия, се създаде интензивен мигрантски и бежански поток от Сирия, Иран и Афганистан към Европа, което формира нови политически реалности и предизвикателства. Убедени сме, че сложностите в международния живот няма да попречат на едно спокойно, конструктивно обсъждане на позициите на Съюза на тракийските дружества в България с компетентните държавни органи. Това ще доведе до очаквани от българската общественост корекции в официалната българска позиция и търсене на активни преговори с турската страна с една-единствена цел – удовлетворително решаване на въпроса за имуществото на бежанците от Тракия и Мала Азия и тяхното морално обезщетения.

ПОКЛОН, ВОЙВОДО!

В ЯМБОЛ – ТЪРЖЕСТВЕН КОНЦЕРТ

МИХАИЛ НИКОЛАЕВ

И тази година дружество „Тракия“ - Ямбол отбелязва рождената дата на Капитан Петко войвода с тържествен концерт в голямата зала на община „Ямбол“. Слово за „тракийския орел“, както го наричат съвременниците му, произнесе председателят на дружеството Михаил Вълков. В словото той проследи житейския му път и израстването му като професионален революционер и борец за национална свобода, като изтъкна и ролята му за създаване на организирано патриотично тракийско движение с основаването на дружество „Странджа“ на 12 май 1896 г. във Варна. Михаил Вълков отбелязва в словото си, че „в

град Ямбол е основано второто тракийско дружество „Странджа“ в България с председател Димитър Игнатев, подпредседател Иван Атанасов, секретар Димитър Джавков и касиер Нешо Грудев. През месец юни 2016 г. Ямболската тракийска организация тържествено ще отбележи 120 години от учредяването на първото патриотично неправителствено сдружение дейно участвало в подготовката и провеждането на Преображенското въстание през 1903 г. и дало скъпи жертви в национално освободителното движение на българския народ в началото на 20 век.“

Прочетено бе приветствие на председателя на СТДБ Красимир Према-

нов, в което се дава висока оценка на усилията и постиженията на дружество „Тракия“ в Ямбол. От името на Централното ръководство Михаил Вълков награди Васил Бъчваров, Христо Димов и Милен Михайлов със златен медал „Капитан Петко войвода“ по повод

юбилейни годишнини и за „активна общественост-патриотична и организационна дейност, посветена на опазване на тракийската историческа памет и култура, национално достойнство на българския народ. На Русана Щилиянова, секретар на УС, бе връчена голямата на-

града-плакет на дружество „Тракия“ – Ямбол.

Тържеството продължи с концертна програма на хор „Тракийка“ с народни песни посветени на Войводата и индивидуални изпълнения на тракийските певици Таня Петкова, Радка Василева

и Величка Стоева. Препълнената зала бурно аплодира младежкия танцов състав „Ромбана“ с художествен ръководител Мая Тодорова. Деца и младежи в продължение на час очароваха многобройните гости с богатството и красотата, олята и духа на свобода в националните ни танци.

С ПЕСНИ В СЕЛО ИЗВОР

Тракийско дружество „Димитър Халачев“ в с. Извор, Бургаска община отбеляза 171-та годишнина от рождението на Капитан Петко войвода с литературно-музикална програма. Председателят на дружеството – Екатерина Стоянова запозна присъстващите с интересния и труден живот на Капитана. Със затаен дъх бяха изслушани песните за войводата, изпълнени от фолклорна група „Иглика“ и соловото изпълнение на техния ръководител Донка Грудева. С патос и вдъхновение стихове рецитираха Пенка Карайотова, Гинка Чолакова, Василка Борсукова и Ивайла Шишкова. Тържеството завърши с химна на Тракия.

В КАЗАНЛЪК ПОЧИТАТ СВОЯ ПАТРОН

СОФИЯ ПАРНАРОВА

Тази година казанлъшките тракийци отбелязаха рождения ден на своя патрон Капитан Петко войвода заедно с тракийци от град Кърн, които бяха домакини. Преди началото на тържеството Костадинка Димитрова – председателка на казанлъшкото тракийско дружество припомни за една от най-трагичните за тракийци дати – 90 годишнината на Ангорския договор. По този повод Петра Мечева – председателка на тракийско дружество „Одринска епопея“ – Стара Загора прочете протестна декларация до председателя на Народното събрание, президента и министър-председателя, приета на тракийска среща на 14.XI.2015 г. в Стара Загора. Присъстващите единодушно подкрепиха декларацията.

Тържеството започна с песни на вокалната група към тракийско дружество „Капитан Петко войвода“ и с изпълнение на гъдулка на потомката на тракийски бежанци Яница Дончева, ученичка в музикална паралелка на СОУ „Екзарх Антим I“. Групата представи и спектакъла „На рожден ден на баба Петкана“, посветен на годишнината от рождението на Капитан Петко войвода. Участие в него взе и първокласникът Александър, родителите на когото от малък го възпитават на родолюбие и който редовно участва в нашите тържества. Празникът завърши с хора и почерпка.

В ХАСКОВО – ПОКЛОНЕНИЕ ПРЕД ПАМЕТНИКА

АНЕТА ГЕОРГИЕВА

Наред с рождения ден на Войводата в Хасково бе отбелязана 60-годишнината от откриването на паметника му. Тесен се оказа площада пред него да побере потомците на тракийските българи и стотиците граждани. Тук бяха областният управител Станислав Дечев и кметът на града Добри Беливанов.

За първи път в Хасково и по такъв повод бе изпята масово песента „Петко льо, капитанине“ от хористите от ансамбъл „Китна

Тракия“, групите „Тракийска дъга“ и „Фолклорна дъга“, съпроводени от музикантите на ансамбъла и духовия оркестър на общината. Кратки слова за Капитан Петко войвода произнесоха председателят на тракийското друже-

ство Кирил Сарджев, д-р по история Красимира Узунова, кметът на община Хасково Добри Беливанов и краеведката Мария Бакърджиева.

Паметникът беше отрупан с цветя и букети, поднесени от тракийското дружество „Георги Сапунаров“, читалище „Тракия – 2008“, Областната управа, Община Хасково и други институции от града, граждани.

В КЪРДЖАЛИ – ВЕНЦИ И ЦВЕТА ЗА КАПИТАНИНА

Пред паметника на Войводата в Кърджали венци и цветя поднесоха ученици от Професионалната гимназия по електроника и електротехника, носеща името на войводата, членове на тракийско дружество „Димитър Маджаров“, на народно читалище „Тракия 2009“, представители на БСП, водени от областния лидер Георги Кючуков. Нека ни е честит този ден. Едно светло име за България е в списъка на националните герои. Той принадлежи на времето. И колкото то се отдалечава от неговата рождена дата, толкова ще нараства неговият авторитет, каза в словото си председателят на читалище „Тракия 2009“ Йордан Митев. Пазете името на вашия патрон, обърна се Йордан Митев към възпитаниците на Професионалната гимназия. Носете неговото име с чест!

ТЪЖНО И ОБИДНО

ЛЮБЕН ПЕТРОВ*

С изненада прочетох новината, че на двудневната конференция по балканистика в БАН, „платена изцяло от Истанбулския университет“, ще бъде представена книгата на турския премиер проф. Ахмет Давутоглу „Стратегическа дълбочина“ в български превод. Запознат съм с книгата още преди публикуването ѝ на български език от издателство „Изток-Запад“. Известна ми е следната история около тази публикация.

През 2013 г. при официалното си посещение у нас на среща-вечеря с български интелектуалци-туркофили

авторът казва, че трудът му вече не е актуален

„надминат е от събитията“ и не е нужно да се издава на български в тази му редакция, че сега подготвя ново издание, което ще предостави на българската публика. Но такова издание не е подготвено и до днес, след повече от две години. Директорът на издателство „Изток-Запад“ г-н Любен Козарев на среща с турския посланик у нас настоятелно поставя въпроса за издаването му. Посланикът се свързва с премиера Давутоглу и получава съгласието му книгата да се публикува на български в досегашната турска редакция.

Това не е изненада за мен. Защото в последните години настъпиха важни промени във вътрешната и външната политика на Турция, които подложиха на изпитание тази политика. Книгата е написана през 2001 г., претърпяла е досега повече от 100 издания в страната само на турски език, естествено е да претърпи нова редакция. Внимателният прочит на труда обаче показва, че авторите изследвания на минали и настоящи събития не са конюнктурни, че неоосманизмът като идеология и политика остава непроменен в същността си, продължава да „работи“ – обслужва управляващия елит. Значи причината за отказа на публикуването му на български е друга.

Изненада ме съобщението, че при представянето ѝ в БАН ще се говори не за политика, а за... литература. Добре известно е, че авторът не разглежда в книгата си литературни проблеми. А да не говориш за политика по повод на книга, в която от първата до последната страница се говори само за политика, е най-малкото несериозно. Това не е литературно произведение, а нова стратегия за външната политика на турската държава за реализиране на национално-държавни интереси, както ги разбират сегашните ѝ ръководители. Тази политика е в действие вече повече от едно десетилетие и дълбоко ни засяга като народ и държава. В нея се преплитат съвпадения на взаимни интереси и противоречия, взаимноизгодно сътрудничество и съперничество, присъстват и нерешени и спорни въпроси, а и неизживяна враждебност. Всичко това предполага задълбочен разговор, творческа размяна на мнения и идеи, търсене на взаимноприемливи решения по спорни въпроси,

Т.нар. Балканска конференция в БАН потвърди, че по отношение на Турция някои показват унижителна васалност

предложения за по-нататъшно развитие на добросъседските отношения и т.н. На конференцията това не се случи.

Резонен е въпросът: защо проф. Давутоглу премълчава действителните причини за отказа си да се публикува на български неговият труд? Защото в него са развити тези и проблеми в двустранните ни отношения, които представят в неблагоприятна светлина турската политика в миналото и сега към България.

При всичкото ми уважение към проф. Давутоглу и неговия труд, държа да отбележа, че неоосманизмът като доктрина и политика е продукт на имперски манталитет на турски държавници от 70-те и 80-те години на XX в. Техните идеи импонират на имперския начин на мислене на Давутоглу, той ги осмисля теоретически и ги слобява в стройна система. Имперският начин на мислене е именно в основата на онези базови идеи и политически практики на неоосманизма, които наистина са „задминати от събитията“, но Давутоглу продължава да ги отстоява и развива. Това по мое убеждение е органическият дефект на неговата доктрина. Турция надцени своите сили и възможности за регионален, а да не говорим за глобален играч. Неуспехите и провалите показаха, че не всичко става така, както мисли и иска Турция. Ще илюстрирам тези свои твърдения с няколко примера от книгата. По-подробно това съм направил в своя критичен анализ „Неоосманизмът. Новата геополитическа доктрина на Република Турция“.

На първо място в доктрината си Давутоглу поставя отношенията на Турция с държавите, които днес се намират на териториите на някогашната Османска империя. В разпространението на влиянието на Турция върху тези държави според него е ключът за превръщането на Турция отново в регионална сила, във фактор със световно значение. Целта е Турция да ги направлява, води и контролира, когато и както това съответства на нейния интерес.

Средството е т.нар. мека сила, понятие, което включва употреба на всякакви културни, икономически, дипломатически и други лостове за влияние.

В този контекст е и трактовката на Давутоглу за мюсюлманските малцинства в България и другите балкански страни, като едно от средствата на меката сила. „Мюсюлманските малцинства, останали в наследство от Османската империя, са фундаментът на влияние на Турция на Балканите“. Тази формулировка се повтаря като рефрен на много места в книгата по различни поводи. Какъв е тук турският интерес? Само носталгия? Или просто мюсюлманска солидарност? Какво се крие зад зова за съхраняване на османското наследство?

Според Давутоглу: „На Балканите с всяка разрушена джамия, с всяко западнало ислямско учреждение, с всеки заличен елемент на османската културна традиция се избива по един камък от основите на трансграничната активност на Турция в този регион. Турция вече е принудена да разработи алтернативни междинни политики, които да заместят изселническата политика, превърнала се на Балканите в символ на принципа за абсолют-

на Ататюрк, според която „проблемът с изселването на българските турци трябва винаги да стои и да не се решава окончателно.“ Тази формула е закодирана във вековната турска политика към България. И неоосманистите не посегнаха на този код със своята политика „нула проблеми със съседите.“

Турция, следователно, е заинтересувана от постоянно присъствие на една компактна маса от това население в България и се стреми да

„С кеф ще четем тази книга и ще чакаме втора от този велик човек“, заяви министър Тодор Танев при откриването

но изоставяне. Поддържането на жизнеността на османо-ислямската култура неизбежно заема централно място в тези междинни политики.“

И още: една от „първостепенните цели на балканската политика на Турция в краткосрочен и средносрочен аспект е създаването на международни правни основания за разтварянето на защитен чадър над етническите малцинства в региона. В рамките на тези правни основания Турция трябва непрекъснато да се стреми към получаване на гаранции, които ще ѝ предоставят правото на намеса по въпросите на мюсюлманските малцинства на Балканите. Красноречив пример от най-новата история е Кипърската военна операция, която придоби легитимност с подобна юридическа рамка“.

В тези постановки на Давутоглу се съдържа и отговорът на въпроса: защо в продължение на повече от едно столетие не може да се намери взаимноприемливо решение на проблема за турско-мюсюлманските общности в България? Според българската страна честният отговор е: защото Турция не иска. А защо не иска? Ако се обърнем към формулировката на Давутоглу, отговорът е: защото

мюсюлманските малцинства са фундаментът на политиката

на Турция в балканските страни. Има и една друга формула от 30-те години на миналия век, по времето

го увековечи. България, обратно, полага усилия да се освободи от него чрез договаряне с турската страна за изселване и чрез приобщаването му към българската народност. Нашите усилия и в двете направления са завършвали досега с неуспех.

Защо? Имаше нещо сбъркано в тази политика. Грешката не беше само българска. Тя е и на турската страна, която пречеше с всички позволени и непозволени средства за реализацията и на приобщаването, и на изселването.

Това са само няколко примера за илюстрация на антибългарското в книгата „Стратегическа дълбочина“. И въпреки това изказванията на конференцията бяха такава възхвала за автора, каквато той не е и сънувал. Та той не се съгласяваше да се преведе книгата му на български поради нелицеприятни негови постановки за турската политика към България, а получи благодарност за тях. И какво ли ще си помисли Давутоглу за българите, които той унижава в книгата си. Тъжно и обидно.

Има една мисъл на Чехов, която подхожда за случая: „Всяко безобразие трябва има своето приличие.“

Ясно ми е, че приобщаването е трудна, сложна и дълготрайна задача, но то е наша, българска задача, ще я решаваме ние като суверенна държава. Не може и не трябва да позволяваме на други държави и международни организации да

се изтъкват като представители и защитници на турското и ислямизираното население у нас и под такъв претекст да се намесват във вътрешните ни работи.

Въпросът е как да решаваме тази задача в условията на новата турска политика – неоосманизма, и на ненормалната конфронтационна обстановка в света и страната?

Защото сега става въпрос за оцеляването на България. Погледнете какво се случва в последно време около нас: открита заплаха на „Ислямска държава“ да нахлуе в Западните Балкани; кошмарът от преселническото цунами, което залива Европа; кървавата разправа на джихадистите в Париж; заканата на американски стратегии при създаването на автономна кюрдска държава на турска територия да възмездят Турция с част от българска територия. Вгледайте се и в състоянието на българското общество – дълбоко разединение по всички въпроси, с турско-мюсюлмански анклавни в Родопите и Североизточна България, със спорадични изригвания на недоволства сред циганското и българското население.

Кърджали заема специално място

в неоосманистката стратегия. Градът е наричан в средите на политическия елит в южната ни съседка „Калето на турците“. На езика на ДПС е преведено като „Бастионът на Доган“. Кърджали е превърнат в политическа лаборатория на неоосманистите. Няма виден съвременен турски политик, с изключение на премиера Давутоглу, който да не го е посещавал и да не отправя оттук послания към „сънародниците“. Един от фаворитите на Ердоган, бившият председател на парламентарната комисия по външна политика в Меджлиса Ферад Сеид, публично заявява: „Владели сме Балканите и пак ще ги владеем.“

Един от рисковете е, че балканските елити не оценяват заплахата, която носи в себе си новата турска политика – неоосманизмът. Той е като айсберг, с видима и невидима част. В невидимата са заложени капаните за сигурността, независимостта и суверенитета на балканските държави. Наивно би било да се мисли, че огласените намерения на днешната турска държава да разпростре влиянието си – политическо, икономическо, културно – върху всички балкански землища, в които е господствала Османската империя, или желанието да „реинтегрира Балканите“ под свое знаме с обещанията за просперитет и благоденствие, са безкористни. Зад всичко това стои интересът, турският интерес. Торгут Йозал го назовава в прав текст „завладяване на територии не чрез война, а чрез икономика“.

Българският политически елит не е изключение. Сегашните ни отношения с Турция правят впечатление на много топли, но в тях има повече показност и по-малко практически резултати. В тях липсва враждебност, но проличава васалност. България няма самочувствието като държава в отношенията си с Турция. Това беше демонстрирано по един унижителен начин и на проведената т.нар. балканска конференция. („Дума“ със съкращения)

*Авторът е доцент, бивш зам.-министър на външните работи и посланик до 1990 г.

ДА ПАЗИМ И ДА СЛЕДВАМЕ ЗАВЕТИТЕ МУ

Д-Р ВАНЯ СТОЯНОВА

Всяка година през месец декември заставаме смълчани пред паметника на Капитан Петко войвода, за да отбележим годишнината от неговото рождение и се преклоним пред живота и делото на един велик българин. Роден на 18 декември 1844 г. в село Доганхисар, Беломорска Тракия като Петко Кирков (или Каракирков/Кириков), той остава в народната памет с личното си име, с прозвището „войвода“ и званието „капитан“, и двете – спечелени в битки.

Нека днес отново сведем глава и си спомним за будното момче, имало куража и дързостта да потърси отплата за насилствената смърт на своите брат и братовчед и едва на 16 години (през май 1861 г.) да излезе в гората и стане хайдутин. Но личната мъст прераства в кауза за защита на потиснатите му събратя и скоро водената него чета се превръща в страшилище за жестоки бейове и къргалари, сражава се и печели победи над полицейски потери, редовна войска и башибозук.

Нека отдадем почит и на радетеля за солидарност между българи и гърци в борбата им срещу общия поробител. През 1864 г. Петко войвода слуша лекции във Военното училище в Атина, през следващата година агитира за революция в Македония, а през 1866 г. е при легендарния Гарибалди в Италия. С известната „гарибалдийска дружина“, съставена от 220 италианци и 67 българи, участва в

Критското въстание. Заради храбростта си като военен ръководител, Петко войвода получава званието „капитан“. След потушаването му напуска острова без да сложи оръжие пред турците. Няколко години пребивава в Египет, Франция и Италия и през 1869 г. се завръща в родния край.

■ Васил Михайлов – Петко войвода в телевизионния сериал

Нека се поклоним и пред осъзнатия революционер и борец за национално освобождение и обединение, в какъвто се превръща някогашният хайдутин-отмъстител. С разширен кръгзор, надхвърлил домашната среда, с придобита политическа култура и военен опит, Капитан Петко войвода организира нов отряд, който има устав и структура на въстаническа част и през 1873 г. се нарича Първа българска родопска дружина „Защита“. Води битки с местните турски власти и редовна войска, сред тях всява страх,

а на българите в Тракия и Родопите дава надежда и опора.

По време на Руско-турската освободителна война дружината на Капитан Петко Войвода оказва помощ на руската армия, води и спечелва битки в района на Дедеагач, Фере, Ортакой, Димотика, Чепеларе и Ахъчелеби. Сражава се и нанася поражения на бандите на Сенклер в организирания от него метеж в Родопите през 1878 г. След войната заминава за Русия с ген. Скобелев, който го представя на руския император Александър II. Заради проявения героизъм и бойни заслуги е удостоен с Георгиевски кръст за храброст, присъдено му е званието „капитан“ от руската армия и му е подарено имение в Киевска губерния.

И най-сетне – да отдадем почит на патрона на Тракийската организация в България. През 1880 г. Капитан Петко войвода се завръща от Русия и тъй като не му е разрешено да се засели в Южна България, близо до родния край, се установява във Варна. На 12 май 1896 г., заедно с други родолюбци, става съучредител на тракийското дружество „Странджа“ на българите-преселници от Одринския вилает. То полага началото на организираното тракийско движение в България, в чието разгръщане през следващите години енергично участва и Капитан Петко войвода – в създаването на нови клонове на дружеството в страната, в свикването и провеждането на учредителния конгрес на орга-

низацията през 1897 г. в Бургас, в изпращането на чети от свободна България в поробена Тракия.

Заради своите русофилски убеждения и дълбок демократизъм Капитан Петко войвода е арестуван, измъчван в затвора и интерниран по време на управлението на Стефан Стамболов. Това влошава здравословното му състояние и приближава смъртта му. Отива си от живота на 7 февруари

1900 г., изпратен от многолюдно гражданство, съратници, приятели и роднини. Признателните потомци тачат паметта на тракийския войвода и народен закрилник, за живота и делото му са създадени песни, научни изследвания, литературни творби и филми. В негова прослава са издигнати 26 паметници – в България, в родния му Доганхисар, в Киев, на хълма на гарибалдийците в Рим и дори в Чикаго, а връх в Антарктида носи неговото име. СТДБ продължава да разширява местата на паметта за Капитан Петко Войвода и прави необходимите стъпки за поставянето на паметни знаци, увековечаващи делото му в Гърция и в Санкт-Петербург.

Но най-голямата почит, която можем да му отдадем е да пазим и следваме заветите му, да взимаме пример от неговия житейски и обществен кураж, от неговото родолюбие, от стремежа му към свобода и справедливост – за всички, на които тя е отнета.

Поклон, Войводо!

Слово, произнесено на 17 декември т.г. пред паметника на Капитан Петко войвода в столицата.

Петко льо, капитанине,
Петко льо, командирине,
(Петко льо, командирине)
яла сай Петко остави
от това пусто хайдутство.
(от това пусто хайдутство)

От това пусто хайдутство
на майка ти сай додяло.
(на майка ти сай додяло)
На майка ти сай додяло
по деня хляба месение.
(по деня хляба месение)

У ноца ризи перанье,
юнашки глави скриванье.
(юнашки глави скриванье)
Петко льо, капитанине,
Петко льо, командирине,
(Петко льо, командирине)

ПИСМО ДО ПРЕМИЕРА

Още преди посещението на турския премиер Ахмет Давутоглу председателят на СТДБ Красимир Преманов изпрати писмо до министър-председателя на Република България Бойко Борисов, в което се казва:

Уважаеми господин министър-председател,

В условията на тежка международна криза, която крие непосредствени рискове и за българската държава отношенията със съседните страни придобиват особено значение. Положително е, че

продължаваме да бъдем стабилизиращ фактор на Балканите. Добросъседството ни с Република Турция е важен елемент за това.

СТДБ представлява интересите на стотици хиляди потомци на бежанците и на изселилите

се от Тракия и Мала Азия в периода 1913–1925 г. българи. И друг път сме Ви запознавали в подробности с този открит въпрос, който 90 години след подписването на Ангорския договор не е намерил справедливо решение. Историческите факти сочат, че това може да стане в рамките на диалог между правителствата на двете държави, посветени единствено на

него.

Ние не търсим създаване на напрежение, напротив, смятаме, че смяната на досегашния формат на разговорите, който явно не дава резултат би способствал за още по-добри отношения между двете страни. Така както благоприятно въздействат своевременно и без изключение решаваните от българското Народно събрание и от правителствата проблеми, свърза-

ни с „изселническия въпрос“ между България и Турция. Те справедливо се третират не като частни, а като междудържавни.

Позволяваме си, дни преди посещението на министър-председателя на Република Турция господин Ахмет Давутоглу да Ви напомним за надеждите (справедливи според нас) на стотиците хиляди потомци на бежанците от Тракия и Мала Азия, че българската държава по-активно ще се съобрази с техните морални и материални права, които

Ангорския договор се е опитал да реши.

Искаме да подчертаем, че в своята съвкупност те са коректни данъкоплатци и добросъвестни избиратели в Република България.

Убедени сме, че ще уважите техните очаквания и с добра воля и в подходяща форма на обсъждане на този въпрос може да се стигнете до взаимно приемлив за България и Турция резултат, който да стимулира решаването на съществувателни въпроси и между други държави.

ПЕНКА ГАНЕВА-ЧАКАЛОВА

Капитан Петко войвода – име легенда, име пред което коленичи цял един народ – българският. Само тази нощ, само тази нощ и цели 171 години ни делят от един велик ден в българския календар – 6 декември 1844 г. по стар стил, 18 декември по нов, в който Доганхисар даде на България своя легендарен син ПЕТКО КИРКОВ КАРАКИРКОВ – КАПИТАН ПЕТКО ВОЙВОДА!

Заслушаш ли се в тайнственото шумолене на Китка, Козалан, Курбалъка, Армаганската долина, попили толкова много тракийска кръв, прикътани в пазвата си непогребани, неопети, без кръстове и китка цвете тракийски българи, на които се белеят костите и ветреят перчетите на ергените и плитките на момите и до днес, заслушаш ли се

в бълбукането на Малката и Голямата реки и тракането на колелата на мелниците и тепавиците по тях, ще чуеш страдалческия вик на Доганхисар в Беломорска Тракия, където е била вързана люлката му, ще чуеш и най – прекрасните песни, изпяти за непрежалимия син – КАПИТАН ПЕТКО ВОЙВОДА.

За него е нашата молитва днес, за него – синът на Грудата и Кирко Каракиркови от село Доганхисар, днес в пределите на Република Гърция с новото име Исими. През кръска на забрава ще чуем шепота на миналото и от него ще вземем не пепелта, а огъня на жаравата, за да направим нашия земен поклон пред неговия борчески път и величава смърт. Той, единствен в историята на България, преминава през горилото на борбата на българския народ за освобождение от турско робство през трите ъ етапа – хайдутство, четничество и участник в Освободителната Руско – турска война, се извиси до пантеона на безсмъртието и записа със златни букви името си до имената на Ботев и Левски.

Но кой е той? Кой е той? Той е четвъртото дете от деветте Каракиркови чада, той е хайдутинът, защитникът на беззащитното българско население, четникът от Гарибалдийската армия, освободителят на Родопите и два пъти капитан, вторият път званието му е присъдено от руския император Александър II – капитан от руската армия. Той е революционерът, който се ръководи от своето верую, че всеки народ трябва да живее свободно, затова призовава: „Момчета, работете за свободата на заробеното ни Отечество!“, той е демократът, който издига призива: „Да не се делим ни в лошо, ни в благатко време!“, той е родолюбецът, кой-

■ Паметникът в гр. Хасково. Скулптор Стою Тодоров

то издига черно знаме над покрива на къщата си с надписа: „Те погребяха България!“

Съдбата му е съдба еднаква със съдбата на всичките му братя, а тя е – могат ли сами да завиват навуцата и завързват тасмите на цървулите си, да се цаняват като овчарчета по чифлиците на турските аги и беюве: и Матю, и Митрю, и Вълчо и Стайко. Съдба ли е или борбен дух не зная, но Матю е убит от наемни убийци на Мехмед бей от с. Бахши бей, Ференско, Миртю, могат прадядо, е ослепен в галиболския затвор с торба негасена вар, надяната на главата му, Вълчо е убит в Анадола като войник, Стайко е четник в Първа Родопска дружина на брат си Петко и е убит над село Гълъбово, в Стайкови ливади, по пътя Пловдив – хижа Здравец от пълчищата на Сенклар, а Петко, Петко едва 17 годишен тръгва да мъсти за брат си Матю и братовчед си Вълчо. И така, цели 17 години броди по Родопска планина, за

да закриля българското онеправдано население от турските набежи

на бейове, кърсердари, паши и редовна турска армия и да отстоява правото на същата тази планина, заедно с населението ѝ, да остане в пределите на България. И той успява. От 101 битки с турските поробители носи по тялото си 33 прободни и куршумени рани, а главата му е оценена за 10 000 турски лири.

Ако се позовем на родовата памет ще видим и душевната същност на Петко Кирков Каракирков – Капитан Петко Войвода. Той е обичан син, брат, срику и внук. Спомените на Стоя Каракиркова, жена на брат му Митрю, говорят за неговата голяма обич

ЖИВ И СЛЕД СМЪРТТА СИ

към роден дом и Родина. При последното си идване в с. Доганхисар, преди да замине за Русия, той посещава родната си къща, хваща се за перилата на вратата и с дълбока обич възкликва: „Милата ми бащина къща, дето я няма никъде по света! Ходиш къде ходиш, все при нея се връщаш Няма нищо по – хубаво от родната ми къща!“ Друг път той посещава снаха си Стоя, която е лехуса (родилка) до 40 дена, но по традиция не може да влезе при нея и послушва съвета ѝ: „Деверю, земи едъ главия от огнището и я тури на прага.“

Така той влиза при детето, пита как се казва, тя му казва Грудата, на майка ти, погальва го по главичката и му оставя сребърна пара. В рода ни тя е известна като Петковата пара. Сред спомените са и преобличането му като каракачанин, каракачани са и момчетата му и играят хоро на селския мегдан пред погледите на турската потеря. Тука е и последното Петково хоро, когато Доганхисар е освободен от руските войски, а Петко и дружината му са посрещнати извън селото от цялото доганхисарско население като герои. На мегдана той хваща за ръка снаха си Стоя и повежда първото свободно българско хоро.

Примерите са безбройни, но тези, които цитирам са само бегъл шрих от неговото голямо родолюбиво сърце, което бие в красивата му родопска осанка. Животът на Капитан Петко Войвода е една необятна вселена, която все още не е проучена задълбочено и в пълнота нито от неговите биографи, нито от неговите изследователи. В дълг към него са бъдещите историци, философи, родолюбиви българи и ние наследниците на Каракирковия род. Третата ми книга: „Спомен и памет за Каракирковия род, родът на Капитан Петко Войвода“ и четвъртата „Паметниците на Капитан Петко Войвода“ са само един мой изпълнен родов дълг.

Легендарният син на България се радва на всенародната обич и преклонение пред борческия му житейски път. За него са написани и изпяти повече от 200 песни и издигнати над 26 паметника и паметни знаци, 4 от които са извън пределите на България: с. Доганхисар, Република Гърция, родното място на исполина, Киев, Украйна, Рим, Италия на Гарибалдийския хълм до паметника на Гарибалди и алеята на гарибалдийци, от където Петко гледа Рим и цял Рим гледа Петко и Колоната му в Чикаго, САЩ, направена от художника родолю-

бец от Сливен Иван Хаджиминнов, безвъзмездно в Алеята на българската слава пред църквата „Св. Иван Рилски – Чудотворец“. Тази алея днес е разрушена от хора, които, може би, не носят българския национален дух и българско самосъзнание.

Неговото име е обезсмъртено и чрез гранично пропускателен пункт „Капитан Петко войвода“, който свързва двете му Родини – Беломорска Тракия и свободна България, множество улици, училища, предприятия, параход Капитан Петко войвода, връх Капитан Петко войвода в Антарктида, с. Капитан Петко Войвода в община Тополовград и много показателно за народната любов е и името на село Капитан Петко, общ. Венец, обл. Шумен. Това село носи името на Войводата още от 1934 г. нищо, че както тогава, така и сега е населено с български турци. Паметникът в него е единствен в седнало положение, поставен на площада в центъра на селото и още много, много други паметни знаци, които маркират голямата обич и преклонение пред неговото дело на българския народ.

Варна! Какво е за Капитана град Варна? Той е свободно Отечество, щастлив брак с Радка Кравкова от гр. Казанлък в продължение на 20 години и едно

продължително нечовешко изтезание. Живот, белязан с клеймото – мъченически. Варна за него е мисъл, мечта и опит за освобождение на поробена Тракия и присъединяването ѝ към свободна България. Варна за него е пристан на непокорния му и неспокоен борчески дух, затова е и съосновател на днешния Съюз на тракийските дружества в България. А призивът му:

„Момчета, работете за свободата на заробеното ни Отечество!“

е мисъл, мечта и опит за освобождение на поробена Тракия и присъединяването ѝ към свободна България.

Мисля си, че идните векове няма да затрупат името на Капитана със забравата, до тогава, докато има български майки, които раждат българи, защото той е знаме, под което се нареждат родолюбци, такива каквито са и тези млади хора, които днес организират това грандиозно шествие.

Ние, сегашното поколение и идните поколения, трябва да обичаме България така както я обичаше той – легендарният син на БЪЛГАРИЯ – ПЕТКО КИРКОВ КАРАКИРКОВ, обичаният от всички ни КАПИТАН ПЕТКО ВОЙВОДА!

■ Един от най-новите паметници на Капитана – в гр. Сливен. Скулптор Николай Султанов

АНГОРСКИЯТ ДОГОВОР — 90 ГОДИНИ ПО-КЪСНО

ДОЦ. Д-Р МИЛЕН КУМАНОВ

Защо управляващите в София се примириха с това чудовищно престъпление?

Само преди около два месеца се навършиха 90 години отключването на Ангорския договор между кемалистка Турция и България. Събитието е твърде знаменателно, тъй като от подписването му през октомври 1925 г. до днес интересът към него не само сред историците-изследователи на двустранните отношения след края на Първата световна война, но и от страна българската общественост е твърде голям.

Както се знае, договорът е посрещнат особено болезнено от огромната българска бежанска маса от Източна Тракия, която в по-голямата си част след жестоките кланета на кемалистките войски е принудена да търси спасение в пределите на майката-отечество.

Обстановката в страната се изостря до такава степен, че тогавашното българско правителство, възглавявано от проф. Ал. Цанков, въпреки че разполагаше с мнозинство в Народното събрание, не посмя да го предложи за ратификация.

Наследилът го в началото на януари 1926 г. кабинет на Андрей Ляпчев открито декларира, че се десолидаризира от българо-турския договор, не носи никаква отговорност за него и че ако Народното събрание откаже да го ратифицира, той няма да си подаде оставката.

За разлика от министър-председателя, външният министър Ат. Буров, макар и 4 години по-късно, при нови външнополитически условия, заема по-друга позиция. За него било важно, че дипломатическите отношения между България и Турция били се възстановили, но на каква цена, отбягвай да даде отговор.

За несполучливия договор не пое вина нито от политическата класа, нито родната ни дипломация. Известният и днес Симеон Радев, натоварен от Цанковото правителство, с деликатната задача да води лично преговорите за възстановяване на дипломатическите отношения между двете държави, прекъснати под диктата на съглашенските сили-победители още през есента на 1918 г., се оказва личност без познания по конкретните въпроси, които е предстояло да бъдат разглеждани, обсъждани и решавани със съседна Турция. Той нямал при себе си никакви експерти, поради което му се налагало често да прескача за консултации и инструкции до София. Като възпитаник на султанския лицей „Галата сарай“ в Цариград, той е знаел турски и френски език, но това се оказало твърде недостатъчно за възложената му мисия.

За разлика от българския делегат, от турската преговорите се водят от д-р Аднан бей — дипломат пето поколение в рода си с изключително голям опит и добре информиран вър-

■ Проф. Александър Цанков

■ Христо Калфов

■ Симеон Радев

ху двустранните отношения.

Преговорите се водят в Цариград в продължение на около две години, няколкократно се прекъсват, но накрая турските условия са приети почти изцяло. Договорът и другите документи към него са подписани, както се спомена през октомври 1925 г. Вместо наказание, Симеон Радев е удостоен с нов дипломатически пост в далечната задокеанска република САЩ.

След подписването на договора дипломатът е принуден да се оправдава чрез интервюта в някои от столичните вестници и писма до свои приятели — Димо Кьорчев и др., но без успех. Обясненията му не бяха приети от източнотракийските бежанци и нямаше как да бъдат приети, тъй като те тепърва щяха да носят тежките последици от злощастния договор.

Макар че с Ангорския договор формално се възстановяваха дипломатическите отношения между България и кемалистка Турция, правителството на проф. Ал. Цанков не можа да се възползва от този си външнополитически „успех“, тъй като след малко повече от два месеца е близирано от сговористката камара и отива в небитие.

Разбира се, поднесеният горчив хап на деветоюнския премиер е подсладен с предоставяне на председателското място на Народното събрание, докато министърът на външните работи и изповеданията Христо Калфов трябваше да се задоволи със скромното положение на редови депутат в същото събрание.

Едва ли е необходимо да се спираме на обясненията на двамата най-отговорни български фактори за сключения Ангорски договор, но и не можем да ги отминем. Докато Хр. Калфов все пак прави някакви изявления в парламента по време на дебатите за ратифицирането на договор, проф. Ал. Цанков запазва мълчание не само тогава, но и по-късно. В своите спомени, писани след

края на Втората световна война, разглеждайки събитията, станали в страната през 1925 г., отминава Ангорския договор без никакво внимание, като че ли той не е съществувал.

Що се отнася до Симеон Радев, професорът го споменава само веднъж — като автор на съчинението „Строителите на съвременна България“, без обаче да засегне неговото поведение като лице, пряко отговорно за вида, в който е подписан двустранния дипломатически акт.

Казват, че един опитен дипломат се равнявал на повече от 10 дивизии. Примерите в нашата и световната история, които потвърждават тази максима не са никак малко. За голямо съжаление, Симеон Радев, който прекарва дълго време в дипломатията, не спада към тая категория.

Тези, които са се занимавали и се занимават с политическата история на Балканите между двете световни войни, знаят много добре, че подписването на разглеждания българо-турски договор съвпада съвършено случайно с известния Петрички инцидент между Гърция и България, предизвикан от дребен граничен конфликт. Тогавашният гръцки диктатор генерал Теодорос Пангалос обаче решава да се възползва от това събитие и заповядва на своите войски да навлязат в пределите на България. Това не беше нищо друго освен истинска въоръжена инвазия против нашата страна. Макар и съюзник на Съглашението, Гърция не бе подкрепена от него. Нещо повече — тогавашната световна организация ѝ налага да обезвезме България за нанесените ѝ материални щети.

След идването на Ляпчевото правителство на власт и последвалото ратифициране на Ангорския договор, това събитие минава на заден план сред приоритетите на българската дипломация. Пропуснат е уникалният шанс въпросът за съдбата на източнотракийските бежанци да бъде повдигнат

отново по време на дебатите в парламента във връзка с исканията от световната организация за бежанския заем.

Прозорливият Ляпчев си дава ясна сметка за деликатността на бежанския проблем и вместо да потърси нови пътища за неговото уреждане, предпочита да сключва спогодби с югоизточната ни съседка по съвършено други проблеми. Тук ще припомним само две от тях: договорът за търговия и морски превози от 12.02.1928 г., последван от договора за неутралитет, помирение, съдебно регулиране и арбитраж от 6 март 1929 г.

Макар да разполага с цялата законодателна, изпълнителна и съдебна власт, Ляпчевото правителство не се оказва в състояние да удържи положението след световната икономическа криза в своите ръце. Поради тази причина претърпява поражение в последвалите през юни 1931 г. парламентарни избори и минава в опозиция.

В новия коалиционен кабинет на Народния блок първа фигула свири Демократическата партия. След няколкомесечно управление старият лидер на партията Александър Малинов отстъпва министър-председателския пост на по-младия си следovníк Никола Мушанов. Още с поемането на големия пост Мушанов пристъпва към активни дипломатически действия. Една от страните, които посещава още в края на 1931 г. е Турция. Среща се с Ататюрк, с когото си разменя обичайни дипломатически любезности. Пред своя гост домакинът си позволява да заяви: „Турция и България трябва да бъдат приятели. Този, който е против България, той е против Турция“. За съдбата на тракийските бежанци и двамата държавници не обеляват нито дума.

Две години по-късно е подписана нова спогодба — българо-турски търговски договор и Споразумение за ветеринарно сътрудничество с двегодишен срок на действие.

С тези договорености на

първ поглед изглежда, че се потвърждават пожеланията на Ататюрк за приятелство между двете съседни държави. Пита се обаче: възможно ли бе това да стане при наличието на Ангорския договор, който де факто и де юре легитимира обезбългаряването на Източна Тракия? Отговорът е съвършено ясен — не.

Всъщност още преди подписването на споменатия двустранен договор вниманието на кемалистите е насочено в други, по-важни за тях, посоки. След като лятото на 1923 г. кемалистите успяват да наложат чрез Лозанския договор, който ликвидира унижителните условия, в които бе поставена Османската империя от Севърския диктат след края на Първата световна война и заставят Съглашението да зачита нова Турция като равноправен субект в международните отношения, те застанаха на страната на държавите от Балканския полуостров, които бяха открити застъпници на наложеното следвоенно статукво в региона.

Придържайки се към тази нова линия, управляващите в Турция бързо нормализират отношенията си с Гърция. С другите две балкански държави — Югославия и Румъния, поради липса на конкретен допир, те нямаха особени противоречия, поради което и приеха да участват в подписаното през февруари 1934 г. Балканско съглашение, което постави България отново в пълно обкръжение, подобно на онова, в което тя се оказва във времето непосредствено след края на Първата световна война до краха на гръцката въоръжена агресия в Мала Азия през есента на 1922 г.

Много скоро обаче Балканското съглашение се оказва нищо повече от едно дипломатическо недоносче. Факторите, които довеждат до неговото ликвидиране, обаче не бяха нито Турция, още по-малко — България. В югоизточната ни съседка продължаваше режимът на Ататюрк, а в София,

въпреки извършения на 19 май 1934 г. държавен преврат, не настъпва никаква видима промяна в позицията към пакта от февруари 1934 г.

В края на 1936 г. последва международна конференция в Монтерьо. Инициатор за нея е Турция. Тя успява да наложи нова спогодба за контрола над Босфора, която ѝ предоставяше по-изгодни позиции. Въпросът за съдбата на българските бежанци от Източна Тракия отново е изоставен на заден план.

Ситуацията в Турция не се променя и след смъртта на Ататюрк (ноември 1938 г.), след като като начело на страната застава най-близкият му съратник — Исмет Инъню.

Камъкът в балканското бяло бе хвърлен от друга страна — Германия. Известно е, че и до идването на Хитлер на власт тя се застъпваше за открита ревизия на Версайската система. След заграбването на властта от нацистите в края на ануари 1933 г., ревизирането на следвоенното статукво се превръща в първостепенна задача на новите управляващи в Берлин. Германия напуска Обществото на народите и не крие намерението си да сложи ръка на Австрия, Елзас и Лотарингия и др. земи, които счита за „свои“, само поради факта, че преобладаващото в тях население било немскоезично.

Великобритания и Франция разполагаха с достатъчно сили и средства, за да не се позволи на Третия Райх да промени следвоенното статукво в Европа. Тъй като главната цел на тези две държави бе да не се допусне замогването на СССР, в чието лице виждаха своя най-голям противник, те не само че не се противопоставиха на агресивните намерения на Хитлер, но ги и стимулираха в не малка степен с тайното намерение до го тласнат против болшевиките.

Това обаче се оказа твърде рискована стъпка особено от страна на Франция, която заплати скъпо за нея още в първите месеци след избухването на новия световен конфликт, тъй като сама попадна под хитлеристкия ботуш.

Активизирането на Третия райх през втората половина на 30-те години създава нова ситуация на Балканите. Под натиска на Берлин, управляващите в Белград сключват известния пакт за „вечно приятелство“ с България през януари 1937 г., с който на практика е извършен пробив в балканското обкръжение на България. През юли следващата година с подписването на известното Солунско споразумение идва и отпадането на военните клаузи на Ньойския диктат, което е нова важна придобивка за нашата страна.

След смъртта на Ататюрк, Турция продължава своя външнополитически курс на отстояване на придобивките от Лозана и Монтерьо.

В такова положение, казано най-общо, се оказаха двете балкански съседки в навечерието на избухването на новата световна война. За Турция бе съвсем обяснимо нежеланието ѝ да се занимава със съдбата на източнотракийските бежанци. За нея въпросът бе приключен още с подписването на Ангорския договор през 1925 г.

Пита се обаче: защо управляващите в София се примириха с това чудовищно престъпление?

В БУРГАС ПРАЗНУВАХА 119 РОЖДЕН ДЕН

ВАЛЕНТИНА АНГЕЛОВА

Над 100 души, членове на Тракийското дружество „Екзарх Антим I“ се събраха, за да отбележат 119 годиш-

ната на организацията. Празникът бе открит с реч от председателя на дружеството – Тодор Ангелов, който пожела на всички здраве и късмет. „Нашата организация е една от най-големите и

най-старите в Бургас. – каза той – Наш дълг е, като българи и тракийски потомци, да продължим да опазваме българската култура и история. Днес сме обвърнати не само към миналото, което тачим и помним, но и към бъдещето, което трябва да изградим за нас, децата ни и цяла България. През изминалата година направихме много неща, увеличихме многократно броя си, което ни дава само по-голям стимул за работа през следващата година.“

Хорът към тракийското дружество поздрави всички присъстващи с изпълнението на няколко емблематични български песни, сред които и химнът на Странджа, който изпрати присъстващите на крака. След това микрофонът бе свободен за всички останали, които искаха да поздравят тракийци със слово или песен.

Честването продължи с песни и танци, а народните хора се виеха до късна доба.

КЛУБ НА ЖЕНАТА-ТРАКИЙКА В АЙТОС

ТОНКА ТУХЧЕВА

В навечерието на Рождество Христово тракийско дружество 1897 „Петър Киприлов“ в Айтос организира вечер, посветена на жените-тракийки. Слово за трагичната съдба на българите – бежанци от Източна и Беломорска Тракия и от Мала Азия произнесе секретарят на дружеството Тонка Тухчева – член на Националния съвет на Тракийския женски съюз при СТДБ. Поетесата Елена Великова подари на дружеството своята последна книга „България започва от морето“, от която младата тракийка Камелия Генова рецитира стихотворението „Тракийска мадона“.

Участниците в срещата учредиха Клуб на жената-тракийка. За председателка на клуба единодушно беше избрана инж. Камелия Генова – потомка на тракийски бежанци от Бунархисар, Източна Тракия. Тя е възпитаничка на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. За себе си сподели: „От моята баба Мария научих за негодите и мъките, сполетели тракийци в мрачната 1913 година. През септември същата година заедно с хилядите бежанци моите праде-

Снимка Николай Русinov

ди на насилственото прогонване на българите от родните им места в Тракия. Имам особена привързаност към моя роден град, поради което реших да се завърна в Айтос, тук да живея и работя заедно със семейство си.“

В приветствието си Румяна Вълчева проследи историята на Тракийския женски съюз в България, чиято председателка е сега, и посочи целите и задачите на организираното женско движение за запазване на родолюбивия дух в българското семейство.

ди намират убежище в гр. Айтос. Ще разкажа на моето дете за преживяното от тях, за да се помни и предава на поколенията истина-

лите и задачите на организираното женско движение за запазване на родолюбивия дух в българското семейство.

В АСЕНОВГРАД – БУРНА ДИСКУСИЯ

Отчетно-изборното събрание на тракийско дружество „Родопи“ в Асеновград започна с едноминутно мълчание в памет на починалия председател на дружеството Илия Караманов. Председателят на СТДБ Красимир Премянов приветства присъстващите и им пожела да запазят нашия тракийски дух в трудните времена, в които живеем. Той изтъкна ролята на тракийската организация, която е нужна на България, макар че е пренебрегвана от държавата и от общинските власти, защото тя е автентичният носител на българщината и има какво да предложи в дневния ред на страната и го прави. Той запозна асеновградските тракийци с актуалните проблеми, по които работят Централното ръководство и Съюз-

ът. Тук бе и ген. Нонка Матова – председателка на регионалния съвет и на тракийското дружество в Пловдив.

На събранието бе отчетен петгоди-

шен период, от доклада и от изказванията, някои от които бяха много бурни, се очертах две тенденции – добрата работа на тракийския ансамбъл „Капитан Петко войвода“ (женски хор, мъжка група и оркестър), който има много награди от фестивали и конкурси, и занемаряване на другата дейност, което според всички сега налага мерки за организационното укрепване на дружеството. Избран бе нов дружествен съвет, в който влизат по-млади тракийци, председател е Георги Анастасов.

Огнище на родолюбива дейност

Най-големият клуб към тракийско дружество „Екзарх Антим I“ – „Тракия – център“ на 26 декември 2015 г. Последва обширна дискусия по важни тракийски въпроси, след която бяха обобщени няколко предложения, свързани с дейност-

та на дружеството, като създаване на танцова група към организацията и включване на програмата „Родолюбие“ в план-програмата за 2016 г. На събранието бе и председател на дружеството Тодор Ангелов.

РОЛЯТА НА РЕЛИГИИТЕ В ИНТЕГРАЦИЯТА

На 10 декември 2015 г. се проведе заседание на Националния съвет за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси (НССЕИВ) към Министерския съвет. Заседанието бе открито и ръководено от неговия председател Ивайло Калфин – вицепремиер в правителството. На заседанието присъства и председателят на СТДБ Красимир Премянов, който е член на Съвета. Обсъден бе проект на Плана за действие по изпълнение на Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите за периода до 2020 г., подготвен въз основа на анализите, направени от съответните министерства и ведомства. При обсъждането на проекта Красимир Премянов акцентира на факта, че в България много се говори за интеграция, но се подценяват дезинтеграционните процеси, които протичат и които застрашават устоите на нацията и държавата. Той посочи, че е необходимо да се обърне внимание на религиите като интегриращ или дезинтегриращ фактор в условията на Балканите, да се отчете, че страната ни е изправена пред нови предизвикателства, по които трябва да има готовност да реагира, защото радикалният ислям е насочил своите пипала към българските цигани и ислямизирани българи. Обсъдена бе и работна програма на Съвета за 2016 г.

ДОГОВОР ЗА ДРУЖБА И СЪТРУДНИЧЕСТВО С КРИМСКИТЕ БЪЛГАРИ

В изпълнение на решение на Централното ръководство на СТДБ на 12 декември беше сключен договор за дружба и сътрудничество между Съюза на тракийските дружества в България и Регионалната българска национално-културна автономия на Република Крим, носеща името на „Паисий Хилендарски“. Така бяха регламентирани досегашните плодотворни връзки между организацията на тракийските българи и българския културен център в Крим и бяха очертани перспективите на сътрудничеството, за което има по-големи възможности след учредяването на Българската национално-културна автономия в Република Крим, вече като част от Руската федерация.

Договорът бе подписан от Красимир Премянов за СТДБ и от Иван Абажер, председател на регионалната автономия на българите в Крим.

Честито!

Централното ръководство на Съюза на тракийските дружества в България и редакцията на вестник „Тракия“ поздравяват рождениците на Съюза:

Златко Петров Попчев – Шумен.....5.1. 1941 г.

Василка Петрова Карадимова – София 7.1. 1928 г.

Милка Петкова Спасова – Карнобат.....22.1.1939 г.

Красимир Андреев Премянов – София.....27.1. 1955 г.

Ваня Петрова Стоянова – София 28.1.

ТРАКИЯ – Орган на Съюза на тракийските дружества в България – София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7-А Печат: Военно издателство ЕООД

Абонирайте се!

Каталоген
номер

759

Издава: Върховният комитет

Редакционна колегия: чл.-кор. на БАН Васил ПРОДАНОВ, проф. Иван ФИЛЧЕВ, Елена АЛЕКОВА, Никола ИНДЖОВ и Хубен СТЕФАНОВ; Главен редактор: Тодор КОРУЕВ
e-mail: vesttrakia@abv.bg, stdb_sofia@abv.bg, тел.02/986 71 26; факс:02/987 57 53

БАНКОВА СМЕТКА
СТДБ (за вестника)

IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC:STSABGSF
Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг“ – София 1000

КОРЕСПОНДЕНТИ: Валентина АНГЕЛОВА (Бургас) – 0879 545 115; Недка ГОСПОДИНОВА (Перник) – 076/60 13 67; Димитринка СМОЛЕВА (София) – 02/412 12 36, 0886 746 044; Михаил МИХАЙЛОВ (Сливен) – 044/62 48 53; Анета Георгиева (Хасково) – 0894 044 420; Веска Ламбова (Шумен) – 0877 71 85 03; Мария ИВАНОВА (Ямбол) – 046/66 35 40
Изпращайте текстове не по-дълги от 4 стандартни машинописни страници (1800 знака). Хонорари за публикуването им не се дават.

Паметта побеждава смъртта

ЕЛЕНА
АЛЕКОВА

В началото на октомври два автобуса с ентузиаста от София, Варна, Стара Загора, Хасково, Пловдив, Кърджали и Бургас, главно потомци на тракийски бежанци от 1913 г. от Беломорска Тракия, пресякохме границата с Гърция в посока гр. Дедеагач (Александруполис). Но не за екскурзия в традиционния смисъл на думата. Не... Беше по-скоро пътуване в географията и историята на отечество, без реални времеви и териториални граници, но намерило обиталище в сърцето на човека.

Влязохме в Гърция през ГКПП „Капитан Петко войвода“, който е на границата между Свиленград и с. Черномен (Ормений). Тук на 26.09.1371 г. се е разигравала битката между войските на султан Мурад I, предвождани от Лала Шахин, османски военачалник от гръцки произход, и християнските войски под предводителството на крал Вълкашин и деспот Углеша. Християните претърпяват жестоко поражение, нападнати изневиделица през нощта. Поражението е повторно за агресията на османците в Югоизточна Европа. То предпоставя победоносния им ход на Балканите, след него падат Пловдив, Драма, Кавала, Сяр...

Какво се случва непосредствено след битката? „...Едни от християните бяха изклани, други отвлечени в плен, а онези, които останаха и тях смърт несретна ги покоси, защото погинаха от глад. Такъв глад настана тогава, какъвто никога от създаването на света не е бивал и какъвто, Христос милостиви, да не настава никога вече. Които пък се спасиха от тази напасть, те биваха изпояждани от вълци. Денем и нощем те нападаха и разкъсваха хората. Уви! Какво прискръбно зрелище бе настало! Опусна земята, лиши се от всичките си блага, погинаха людето, изчезна до добитък и плодове...“. Това е свидетелството на монаха Исая Серски, средновековен книжовник и преводач, в неговото предисловие към прочутите Ареопажитики на Псевдо-Дионисий Ареопажит, превода на които той завършва през същата тази злополучна 1371 г.

Какво се случва това място след близо пет века и половина – през 1913 г., по време на Балканската война и след нея? „Побеждавани след всяка своя крачка, турците напуснаха полесражението, оставяйки след себе си опустошения, смърт и изгорени села. Българските войски, където и да отиде, намираха само опожарени места, обезобразени трупове, умиращи селяни, опустошени градини и ниви и разграбени църкви...“. Това са свидетелствата на чешкия кореспондент за Балканската война Владимир Сиз в книгата му „От бойните полета на България. Впечатления на военния кореспондент“.

По стъпките на тракийските мъченици през есента на 1913 г.

■ Маджарово. Пред Тракийския пантеон

Пресичаме гр. Феро. От Карнегиевата анкета научаваме, че на 6/19.09.2015 г. гръцката армия напуска Тракия и до идването на българската армия населението остава под властта на т.нар. „републиканска милиция“, т.е. на гръцките андарты и на мюсюлманските башибозуци“. Българите, изпаднали в паника, се отправят към Дедеагач. А след като гръцките войски напускат и него, башибозуците подкарват българите към Феро и Ипсала „като стадо овце“. Според проф. Любомир Милетич (в книгата му „Разорението на тракийските българи през 1913 г.“) тези българи наброявали 18 хиляди души. В Урумджик, където бежанците ношували, им откраднали всичките пари, жените и дори малки момичета били насилвани. На другия ден четите на Димитър Маджаров и Руси Славов им се притекли на помощ и след като се справили с башибозуците и убили предводителя им, казали на населението да бяга през планината към България.

Вече сме в Балъкьой (Мелиа). Това е родното място на майката на д-р Атанас Щерев, родът на баща му д-р Димитър Щерев също е от Беломорска Тракия – от с. Голям Дервент. Именно фондация „Д-р Димитър Щерев“ организира и спонсорира вече девет години тези походи под наслов „По стъпките на тракийските мъченици през есента 1913 г.“. Изкачваме се на връх Свети Илия, където се белее едноименен параклис и расте паламудов дъб. Откъснахме паламудови клонки за венец. Идеята е при трите прехода, които ще извършим, да събе-

рем клони от паламудов дъб, зеленика и пърнар за три венеца, които да поднесем на паметното честване в Маджарово само след три дни, на 3 октомври (събота). С нас са и председателите на най-големите тракийски дружества в страната – Петра Мечева (Стара Загора), Румяна Вълчева (Варна), Нонка Магова (Пловдив), Яни Янев (Кърджали) и Тодор Ангелов (Бургас). След час вече вървахме по пътя на бежанците към Армаганската долина. В мълчание. Всеки по своему премисляше през съзнанието и сърцето си чутото, четеното, преживяното.

На другия ден Дедеагач ни посрещна окъпан от светлина, спокоен и чист. Морето, цялото, блестеше. В далечината тъмнееше остров Самотраки. Димитър Шалапатов ни разказа историята на този сравнително млад пристанищен град, чието появяване е свързано с построяването след 1870 г. на Барон Хиршовата железница. Димитър Шалапатов от Хасково, автор на забележителната книга „Българските християнски селища в Западна (Беломорска) Тракия“, потомък на тракийци, прокудени от тези някогашни изконно български земи, е нашият гид. А Дедеагач е известен най-вече с прочутия си фар, съществувал много преди да се появи градът. Правим снимки и на някогашната митница на Атанас Буров, масивна жълта сграда. Разходихме се по оживените улици на града, запалихме свещ в църквата „Св. Никола“, строена някога и със средства на българите, след което се насочихме към Армаганската долина.

В книгата си проф. Любомир Милетич има специална

глава, омасловена „Армаганската сеч“. Тази сеч е била определена от хората, с които той е разговарял, като „човешка касапница“. Поседяхме на голото място, където нещастниците са седнали за почивка. Бяхме край чешмата, където са утолявали жаждата си. Димитър Шалапатов разказа как по описанията на проф. Любомир Милетич и от снимката му с Димитър Маджаров са търсели и открили заедно с д-р Атанас Щерев долината – доскоро никой не е знаел точното ѝ местоположение. Набрахме клони от зеленика за втория венец и тръгнахме към с. Пишман. Войсковата част, безчинствала в Армаганската долина, отива

на другия ден (26.09.1913 г.), в това село, убива няколко души и го запалва. Пишман е последното разрушено по онова време село и първото унищожено докрай и невъзстановено до днес. След погрома тук не се връща никой.

След около двучасов преход стигаме до с. Пишман. Минаваме край гробището, което все още е запазено, макар и обрасло с дървета и храсталаци. Запазено вероятно поради факта, че тук повече никога не се възражда животът. В сред тревата откриваме зидове и основи на някогашни къщи, по-нататък – на църквата. Част от камбанарията също е запазена. Стърчи,

порутена и самотна, напомняйки за някогашния живот на някогашните българи. Някой запали свещици и се помъчи да ги задържи горящи, въпреки силния вятър, закрепвайки ги в пукнатините. Запазил се е непокътнат и старият мост над реката, която някога е течала тук пълноводна, а сега – пресъхнала, със смешното някак име Милашка. Само гробището е запазено и – като гробището – старият мост, строен някога, за да свързва два бряга, може би – два свята. Кой знае... В от землището на с. Пишман събрахме клони от пърнар за третия венец. През баирите се насочихме, вече в автобусите, към Ивайловград – по път, по който според Димитър Шалапатов минават повече български автобуси, отколкото гръцки. Не, няма да загине паметта за това заличено село, докато на тоя свят има поне един жив тракиец!

От Ивайловград на другия ден се отправяме към Чернично. По пътя от Чернично до Маджарово бежанците били колени най-безпощадно. Нападали ги отвсякъде. Месеци след смъртта им над планината се носел мирисът на смърт. А кости можело да се намерят дори след 30 години. Вървим по пътя на страдалците мълчаливо. Всеки в своите мисли. В своето скръбно съпричастие. Думите се губят, оставяйки място на сълзите. Впрочем плачели са тогава и войниците, и четниците, и войводите...

Според проф. Любомир Милетич случилото се по кървавия път на българските бежанци по това „надминава по ужас най-ужасните масови избивания, на които българщината е била подлагана дори и в историческото Баташко клане“.

След няколко часа преход пристигнахме в Маджарово. Паметното честване пред мемориала е започнало. Развели българския трибагеник и тракийските знамена, с песента за Капитан Петко Войвода на уста, поднесохме венците от паламудов дъб, зеленика и пърнар пред мемориала и се поклонихме пред кроткото мъченичество на тези хора, курбан на времето, жертва на безмилостни исторически обстоятелства и по същество на най-обикновена, всъщност – необикновена, човешка жестокост, необяснима и непоправима.

Но... въпреки всичко паметта побеждава смъртта. Паметта е по-силна. От уста на уста, от сърце на сърце, тя намира мостове от миналото към бъдещето. И няма да си тръгне дори със смъртта на последния тракиец, на последния българин. Защото е вградена в българското време. И в българската земя. Завинаги.

■ Прочутият фар на Дедеагач